

KRALJEVA OPOROKA

Beograd, 10. oktobra.

Sestavljeno v kraljevskem dvoru na Belgradu, dne 9. oktobra 1934 ob 20. uri.

Na povabilo Njegovega kraljevskega Visočanstva kneza Pavla so prišli v dvor: predsednik ministrskega sveta g. Nik. T. Uzunović, upravnik dvora g. Manojlo Lazarević in poveljnik kraljeve garde armijski general g. P. R. Živković. Prisoten je bil tudi prvi adjutant Nj. Vel. kralja divizijski general g. Mil. J. Ječmenić.

Njegovo kraljevsko Visočanstvo knez Pavle je sporočil prisotnim, da je od zunanega ministra g. Bogoljuba Jevtića in maršala dvora g. Dimitrijevića prejel iz Marseilla brezoporno poročilo o atentatu na Nj. Vel. kralja Aleksandra I. in da je Nj. Vel. kralj podlegel.

Po tem sporočilu je Nj. kraljevsko Visočanstvo knez Pavle izročil predsedniku ministrskega sveta g. N. Uzunoviću v prisotnosti gori navedenih kuverto z napisom:

»To je lastnoročna listina, ki sem jo napisal na osnovi člena 42. ustave kraljevine Jugoslavije od 3. septembra 1931. leta.

Aleksander.«

G. ministrskemu predsedniku!

Ta kuverta je zaprta in zapečatena z dvema pečatoma iz rdečega voska, na katerih je vtisnjen grb kraljevega doma.

Predsednik ministrskega sveta g. N. T. Uzunović je v prisotnosti Nj. kraljevega Visočanstva kneza Pavla in gori navedenih odprl kuverto in v njej našel na modri poli konceptnega papirja akt, podpisan lastnoročno po Nj. Vel. kralju, ki se glasi:

»Sestavljeno 5. januarja 1934. leta na Bledu.

Po svobodni volji in v svojem najboljšem prepričanju, da s tem najbolje služim intere-

som svoje mile domovine, kraljevine Jugoslavije, svojega draga naroda in svojega kraljevskega doma:

Odrejam na osnovi čl. 42. ustave kraljevine Jugoslavije, da za primer, da prestolonaslednik iz vzrokov nastetih v čl. 41. ustave, ne more vršiti kraljevske oblasti, vrše namestniško oblast:

1. Nj. kraljevo Visočanstvo knez Pavle Karadorde;

2. dr. Radenko Stanković, senator in minister prosvete;

3. dr. Ivo N. Perović, ban savske banovine.

Kot namestnika za kneza Pavla določam armijskega generala Vojislava Tomića, poveljnika Beograda;

kot namestnika za dr. Radenka Stankovića določam Jovana Banjanina, senatorja; kot namestnika dr. Perovića določam dr. Zeca, senatorja.

Ta akt sem napisal in podpisal lastnoročno v dveh izvirnikih, od katerih enega hranila Nj. Vel. kraljica, drugega predsednik ministrskega sveta.

Oba izvoda tega akta sta kuvertirana in zapečatena z mojim podpisom.

Aleksander Karadordević, kralj Jugoslavije.

Temu protokolu se priloži pravkar navedeni akt od 5. januarja 1934. leta z Bleda.

Pričitali smo in overovali:

Pavle, s. r., predsednik min. sveta Nikola T. Uzunović, uprav. mesta Beograda Man. Lazarević, poveljnik kraljeve garde Peter R. Živković, I. adj. Nj. Vel. kralja diviz. general N. J. Ječmenić.

Iz kabineta predsednika min. sveta št. 220 od 9. oktobra 1934. leta.

Umrl je kralj

Umrl je kralj in naša srca so zaplaskala. Vso domovino, ves narod je prevzela neizmerna bol. Duše vseh državljanov so potrte in milijoni zvestih podanikov obokujejo tragično usodo svojega ljubljanskega vladarja.

Zločinska roka je dvignila svoje morilsko orožje in prinesla smrt Nj. Vel. kralju v trenutku, ko je stopal na francoska tla, kamor je prihajal kot glasnik miru in glasnik bratske sloge med narodi.

Vsi čutimo neizmerno bol ob vesti, da je moral umreti On, ki je neizmerno ljubil svoj narod, ki je neizmerno ljubil svojo domovino. Vse življenje je žrtvoval za dobrobit Jugoslavije, vse delo je posvetil za napredek in v korist naroda. Kako težko je prizadeta naša domovina, kako zelo občuti to težko izgubo vsak posamezni državljan izpričuje spontano žalovanje vsega naroda.

Nj. Vel. kralj Aleksander I. je bil največji pobornik narodne prosvete in pokrovitelj vsega kulturnega napredka, kar je tudi dokazoval z besedami in dejanji ob vsaki priliki. In mi učitelji smo gledali v Njem svojega vzornika, svojega buditelja in vodnika.

Ob tej priliki obnavljamo Njegovo pismo naslovljeno 20. 8. 1931 na učiteljsko stvo Jugoslavije:

Učiteljsvo ob smrti Nj. Vel. kralja

Globoka žalost, ki je zajela radi tragične smrti našega blagopokojnega vladarja kralja Aleksandra Prvega vso državo in ves jugoslovanski narod, nam narekuje, da odpovedujemo do nadaljnjega vse stanovske prireditve in društvena zborovanja. V tem času največje boli in najtežje preizkušnje se bomo zvesti oporoki svojega kralja, posvečali zgolj zaupani nam mladini in jo učili one velike in predane ljubezni do domovine, ki je pripravljena vsak čas tudi na najtežje

žrtve. Zavest izvajanja oporoke blagopokojnega vladarja nam bo tešila v teh usodnih dneh našo bol. Istočasno pa bomo s tem delom na najlepši način izkazali svojo vdanost novemu kralju Petru Drugemu.

Jugoslovensko učiteljsko združenje — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani.

Fr. Završanova, s. r. Metod Kumelj, s. r.
Podpredsednica: Tajnik:

Delo Pomladka Jadranske straže v prošlem šolskem letu

Da informiramo učiteljsvo o delu velikega pokreta Pomladka Jadranske straže, ki je zavzel tolik razmah osobito med slovensko šolsko mladino, bomo v nekoliko člankih prinesli izveščke iz poročila Oblastnega odbora JS v Ljubljani na skupščini dne 3. junija t. l. v Celju.

Uredništvo.

Intenzivnejše delo za organiziranje mladine v okrilju Jadranske straže je pričelo takoj po uspešni oblastni skupščini JS v Novem mestu v aprilu 1933. leta. Imenovana skupščina je dala pri nas jadranskemu pokretu novih smernic in pobud, ki so kaj hitro pokazale pričakovane uspehe.

Takoj prvo leto se je organiziral PJS na 435 šolah v banovini ter štel 46.926 članov, ki pa so bili po pretežni večini le idejni člani, to je brez plačevanja članarine.

Ob pričetku lanskega šolskega leta Sekcija PJS ni več priznala brezplačnega članstva, hoteča s tem pri mladih stražarjih po-

udariti pomen in važnost društva ter jim z moralno obveznostjo vcepiti spoštovanje do organizacije. Tudi pravila ne dopuščajo brezplačnega članstva. Članarina je znašala po pravilniku 0,5 Din mesečno, znižala pa se je tudi na 0,25 Din oziroma v izjemnih primerih celo na 2 Din letno. Članarina je nedotakljiva last vsakega posameznega Podmladka. Članstvo je zaradi tega ukrepa v prvih mesecih vidno padlo in štel 1. decembra lanskega leta le 34.590 članov.

Pričelo je podrobno delo z živahnim dopisovanjem s obstoječimi Pomladki kot tudi s šolami in banovini. Dajale so se smernice za uspešno in razgibano društveno delovanje, za prirejanje akademij ter kritje članarine ubožnim članom iz čistih dohodkov društvenih prireditev. Sekcija se je na osmih sejah posvetovala ter razglabljala vprašanje napredka mlade organizacije. S šestimi okrožnicami in nad dva tisoč posameznimi dopisi je bila v stalnem stiku s svojimi Pomladki, ki so rasti in se množili iz dneva v dan.

Osebnim stikom s Pomladki je posvečala Sekcija še posebno pozornost. Kjer sta se le nudili prilika in možnost, je obiskal sekcijski tajnik Viktor Pirnat mlade stražarje ter jih s predvajanjem skriptičnih slik navduševal za naše morje in pomorstvo ter svobodno domovino. Predavanjem so se pridružila tudi posvetovanja z učiteljsvom o napredku organizacije in o težnjah mladih čuvarjev našega morja. V Ljubljani sta poleg društvenega tajnika predavala Pomladkom tudi gg. Hubert Marjanović, tajnik učiteljske šole, in Viktor Rom, nastavnik meščanske šole. Sekcija je priredila v preteklem šolskem letu širok banovine 35 skriptičnih predavanj o našem morju, ki se jih je udeležilo 67 Pomladkov z nad 10.000 poslušalci, člani PJS. Na višje organiziranih šolah pa so imeli poverjeniki PJS v svojem delokrogu tudi sami slična predavanja, tako da je v sliki in besedi občudovala naše morje in se ogrevala zanj vsaj tretjina članov PJS.

V tekočem šolskem letu, ko bo Sekcija razpolagala že z lastnim projekcijskim aparatom in z lastnimi slikami, se bodo vršila predavanja članom PJS sistematično in po programu ter predvsem Pomladkom na podeželskih šolah, ki sicer nimajo prilike videti in čuti kaj sličnega.

Skrbno prizadevanje Sekcije PJS za podvig pomorske miselnosti med našo mladino najbolj dokazujejo številke:

28. junija 1933. je bilo organiziranih 435 Podmladkov s 46.926 člani, po pretežni večini idejnimi člani;

1. maja 1934. je bilo med 915 šolami v banovini samo še 298 šol brez organizacije PJS, dočim se je mlada naša organizacija uspešno razvijala na:

550 osnovnih šol	50.034 članov PJS
39 meščanskih šol	5.130 "
15 srednjih šol	7.169 "
4 učiteljskih šol	874 "
6 strokovnih šol	928 "

Skupno na 616 šolah 64.135 članov PJS. Po skupščini je vposlalo poročila še nekaj šol, tako da je štela nova mladinska organizacija v lanskem šolskem letu 634 Podmladke z nad 65.000 člani.

PJS je organiziran na vseh srednjih in učiteljskih šolah v banovini, le eno meščansko šolo; nekoliko strokovnih šol in pičlo tretjino osnovnih šol pogreša organizacija še v svoji sredi. Vabi jih iskreno v svojo sredo in njim bo posvečena njena največja briga. Vplačano članarino in druge dohodke, ki so izključna last vsakega Pomladka, porablja Pomladki za podporo siromašnih članov pri izletih na morje, letovanju na morju ali tudi v druge socialne svrhe v smislu društvenih pravil. Mladina se tako kaj lepo vzgaja k samopomoči in ljubezni do bližnjega.

Na tisoče Pomladkarjev si je nabavilo društvene znake in članske izkaznice, ki so za naše Pomladkarje izdane v slovenskem jeziku in naslovna stran opremljena s sliko pokrovitelja JS Nj. Vel. kralja Petra II. v kroju Jadranske straže.

Mnogi Pomladki so medsebojno kar tekmovali v razprodaji društvenih kolkov in razglednic, izdanih in založenih v korist socialnemu skladu. Mladi stražarji so s tem nekaj pridobili svoji društveni blaginji, še več pa pomogli širenju idej JS in njenem socialnem skladu, ki je prvenstveno namenjen njim, zgraditvi njihovega doma ob Jadranu ter izletom in letovanju siromašnih Pomladkarjev. O tem podrobneje prihodnjič.

Tudi napisne table, ki dičijo vhode šolskih poslopj in poslovne prostore krajevnih odborov JS, se prodajajo v korist socialnemu skladu in ni Pomladka v banovini, ki bi bil odklonil tako tablo, viden znak narodne zavesti in ljubezni do morja, s katerim je prešinjena tamošnja mladina. Vneto vadijo na večini slovenskih šol himno Jadranske straže, marsikje pa si urijo telesa tudi ob zvokih barvite V. Parmove koračnice JS.

Svojo veliko privrženost organizaciji so pokazali vsi naši Pomladki o priliki letošnjega »jadranskega tedna«, ko so proslavljali naše morje po vseh šolah in na izredno lep način. Ljubljanski Pomladkarji so za imenovani teden izdelali 271 letakov za tombolo JS. Letaki so bili ocenjeni od umetniške žirije, obstoječe iz gg. akad. slikarja Jakaca, prof. Cottića in nast. Kerca. Podeljenih je bilo pet odličnih ter 17 prvih nagrad v obliki knjig in albumov pomorske vsebine. Po eno brošuro s posvetilom Obl. odbora JS pa je prejel vsakdo, ki je vposlal letak.

Za letošnji kongres JS bodo v I. okrožnici razpisana slična dela, ki naj se jih udeležijo vsi Pomladkarji v banovini. Tudi ta dela bodo ocenjena in nagrajena ter razstavljena o priliki kongresa na velesesiju.

Enako vneto so ljubljanski Pomladki spomladni sodelovali pri razprodaji tombolskih listkov. Razpečali so jih okoli 32.000 — po 10% odtegljaju za lastno blagajno izročili Sekciji Din 57.941,70, ki so šli tudi v socialni sklad.

Stremljenje Sekcije PJS so vneto podpisali vsi naši mladinski listi »Naš rod«, »Omladin«, »Razori«, »Vrtec« in »Zvonček« ter posvečali mlademu pokretu veliko pozornost. Enako je s simpatijami spremljalo delo Sekcije in Oblastnega odbora JS naše dnevno časopisje ter strokovni tednik »Učiteljski tovaris«. Oblastna skupščina je izrekla vsem svojo najiskrenejšo zahvalo s prošnjo za nadaljnjo podporo in sodelovanje.

Mladina kaj rada prebira snov o morju in pomorstvu in Sekcija PJS je temu njenemu nagibu pozorno sledila ter pošiljala Pomladkom pomorske revije, knjige in koledarčke JS. Pridobila je tudi mnogo šol, da so svojim Pomladkom naročile revijo »Pomladak Jadranske straže« ali »Jadranska straža« ter kolo pomorske knjižnice. Žal je v slovenskem jeziku še veliko pomanjkanje pomorske literature! Tudi v naših učnih knjigah bi moralo dobiti naše morje in pomorstvo primerno in odgovarjajoče mesto.

Zadregi s snovjo za prireditve Pomladkov hoče Izvršni odbor JS v Splitu odpomoči z izdajo posebne knjige, kjer bo tudi slovenski del primerno zastopan.

Organizirana mladina se je navajala, naj piše v lastno oficalno glasilo »Pomladak Jadranske straže« ter so se dosegli lepi uspehi. Na mnogih zavodih je učiteljstvo samo bodrilo mladino k opisovanju vtisov z morja in sličenemu ter najboljšje naloge nagradilo. Sekcija je v ta namen poklonila interesiranim Pomladkom več knjig Mohorjeve izdaje »Naše morje«.

Banovinska sekcija JS si je nabavila celo zalogo te krasne knjige in tudi kraljevska banska uprava, ki ve ceniti trud in napor mlade organizacije, je v ta namen poklonila Oblastnemu odboru JS petsto izvodov naši mladini tako potrebne knjige. S knjigo »Naše morje« bodo vsako leto nagrajeni najboljši delovni Pomladki in tudi posamezni najboljši člani.

K sklepu svojega skupščinskega poročila pravi Sekcija PJS:

»V prvem letu resnega udejstvovanja smo se mnogo naučili in pridobili izkušnje bomo s pridom uporabljali prihodnje poslovno leto, ki bo za nas osobite važnosti, ker nas čaka čez leto dni v beli Ljubljani skupščina Jadranske straže. Če nikdar, tedaj moramo pokazati svojo veliko nacionalno zavest in društveno zrelost. Pritegniti moramo v našo sredo šole vseh kategorij in pridobiti vse, ki danes še omahujejo, ter povečati naše ne več skromne vrste. Tisoči mladih stražarjev in čuvarje morja naj v predpisanih krogih s čepicami in zastavicami preplavijo ljubljanske ceste, ne daleč od izbuljenega dela našega morja, ki mu hočemo tudi v bodoče posvetiti vso našo skrb in do koder naj odjekne krik stotisoč mladih grl:

»Vse za Jadran, a Jadran za nič!«

In tudi v tem uspehu bo narod videl svojega učitelja!

Viktor Pirnat.

Splošne vesti

SMRT ZASLUŽNEGA ŠOLNIKA

V nedeljo je umrl v St. Vidu nad Ljubljano upokojeni višji šolski nadzornik gospod Josip Novak, star 64 let. Pokojni je bil vsem kot predstojnik ves čas svojega službovanja najboljši tovariš. Kot višji šolski nadzornik je ocenjeval učitelje vedno strokovnjaško in blagohotno tovariško ter se ni nikdar menil za naziranj. Njegova objektivnost se je posebno izkazala tedaj, ko je služboval na politično eksponiranem kočevskem področju. Bil je vedno vnet zagovornik vseh interesov učiteljskega stanu, poleg tega pa tudi najboljši stanovski tovariš in ljubezniv družabnik. V pedagoškem pogledu je bil vedno na višku in vzornik vsem mlajšim tovarišem.

Po rodu je bil Ljubljančan in je tudi v Ljubljani leta 1889. dovršil učiteljske ter nastopil prvo učiteljsko službo na Dobrovi. Služboval je tudi na Brezovici pri Ljubljani in dalje časa na rudarski šoli v Idriji, od koder je prišel za okrajnega šolskega nadzornika v Kočevje še pred vojno, kjer je ostal, dokler ni bil imenovan za višjega šolskega nadzornika. Med tovariši in vsemi drugimi, ki so ga poznali, je bil priljubljen in ohranil si je med njimi tudi najbližji spomin.

Slava njegovemu spominu.

— Odlikovanje mladine v Sv. Križu pri Kostanjevici. Francoski konzul iz Ljubljane g. Gabr. Remérand je izročil 16. sept. učenkam in učencem II. razr. višje nar. šole, v

Sv. Križu pri Kostanjevici, ki dopisujejo s Francosko, odlikovanje francoskega Podmladka Rdečega križa. Kot je že znano, je na šoli v Sv. Križu, vpeljala učiteljica gđ. Minka Očakar mednarodno dopisovanje otrok, ki ga vodi z zelo lepimi uspehi. Gotovo in brez dvoma zahteva to delo mnogo truda in žrtve ne samo od otrok samih, ampak tudi od voditeljice, ki sama prestavlja vsa pisma otrok v tuje jezike in zopet prevaja došle odgovore iz inozemstva v slovenščino. Pri tem delu ji vsestransko pomaga njena sestra gđ. Anica Očakar. Največ rish, predvsem iz narodne ornamentike in ročnih del, izključno z narodno vezeno, so poslali njeni učenci in učenke v Francijo. Poročila zatrjujejo, da so te izdelke v Parizu in drugih mestih s priznanjem in velikim veseljem sprejemali. Tako je šolska mladina z delom, ki zbuja in kaže njeno voljo za napredek, tudi zbudila zanimanje za našo domovino. Iz priznanja za to lepo delo je Comité Directeur de la Croix Rouge Française de la Jeunesse odlikoval te nadarjene in poštvalne učence in učenke svetokrižke šole z Médaille d'Honneur. Gosp. konzul je sam izročil otrokom to odlikovanje z željo, da naj jim bo drag spomin na Francijo, kakor tudi v priznanje za njihov trud in delo. Otroci so bili veseli tega odlikovanja in upravičeno ponosni, da morejo na tak način služiti svoji domovini in obenem utrjevati prijateljske vezi med Jugoslavijo in Francijo.

— Rabljene dobro ohranjene Widrove »Prva čitanka« (10 do 20) kupi šol. uprav. v Olimju, p. Podčetrtek.